

Ombyggnad av trafikplats vid Botestorp

Särskild arkeologisk undersökning 2009

Botestorp 1:1, Misterhult socken, Oskarshamns kommun, Småland

Kenneth Alexandersson

KALMAR LÄNS MUSEUM
Arkeologisk rapport 2010:5

Ombyggnad av trafikplats vid Botestorp

Särskild arkeologisk undersökning 2009

Botestorp 1:1, Misterhult socken, Oskarshamns kommun, Småland

Författare	Kenneth Alexandersson
Copyright	Kalmar läns museum
Redaktion	Per Lekberg, Seija Nyberg
Kartor	Publicerade i enlighet med tillstånd 507-98-2848 från Lantmäteriverket
Förlag	Kalmar läns museum
ISSN	1400-352X

Abstract

Keywords: Misterhult, Stone Age, Postholes, South East Sweden

During two days in August 2009 an archaeological excavation was carried out at Botestorp, some 18 km north of Oskarshamn. The excavation was caused by roadwork in connection to a minor road junction.

The land within the study area was cultivated. During field walking in 2005 some 200 artefacts of flint and ceramic has been collected in the topsoil (RAÄ 1846) (Dahlin 2005). This prehistoric settlement was partly distributed within the exploitation area. Some of the artefacts from the plough soil can be dated to the middle Neolithic. Of special interest is a pottery sherd dated to the Battle Axe period. A grave just north of the exploitation area is dated to the Bronze or Iron Age (raä 1877).

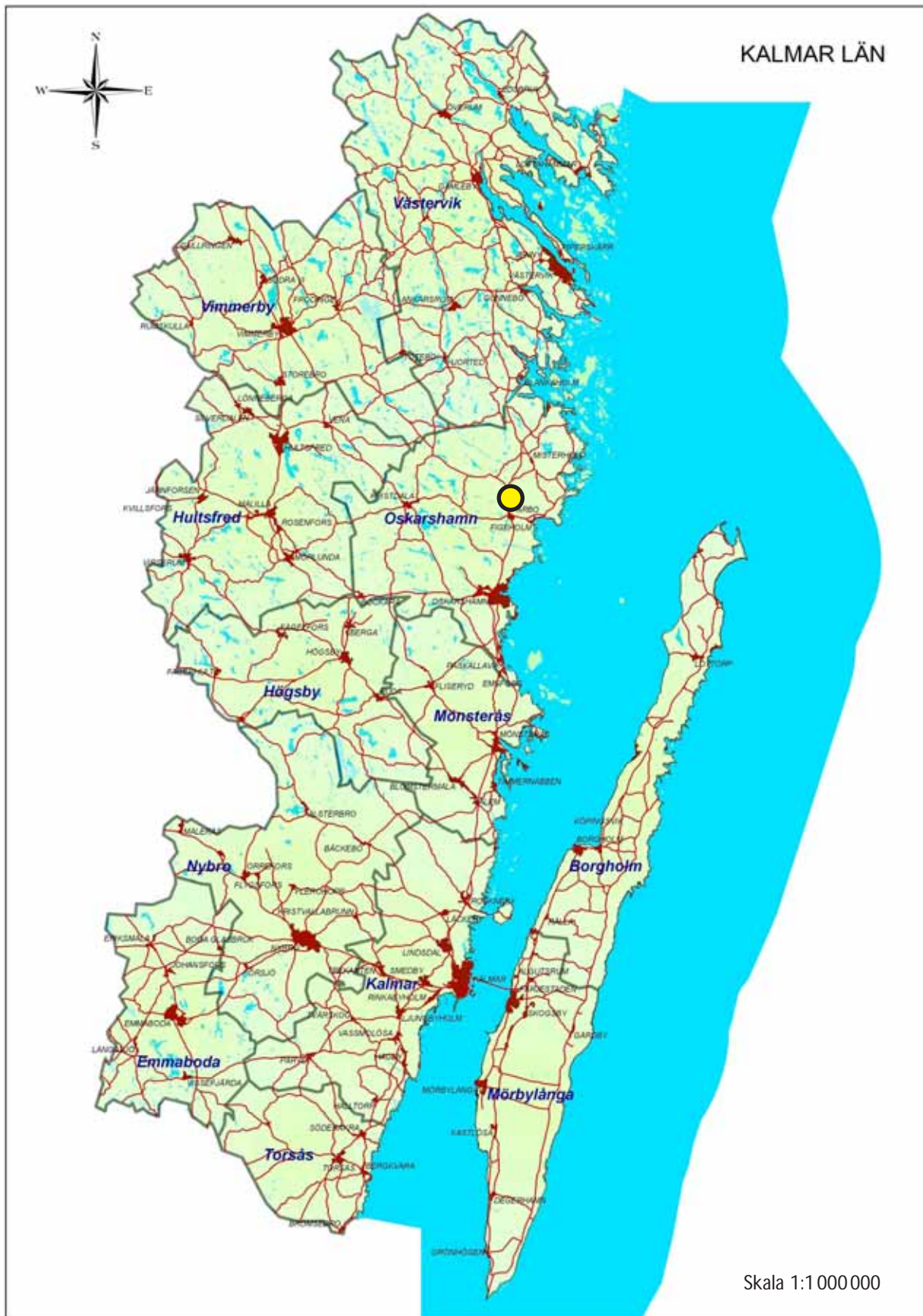
During the previous archaeological trial excavation a small concentration of archaeological features was uncovered in the eastern part of the excavation area: two pits, four postholes and four uncertain postholes. The postholes were interpreted as remnants from a post supported construction. The margin of the postholes filling was washed out and blurred

which could be an evidence of a Neolithic dating. Tooth fragments in one of the pits were from a large herbivore. In one of the features there was also pieces of burned bones. There could be a chronological connection between the pits and the adjacent grave (Alexandersson 2009).

Only a few additionally features was uncovered during the present excavation. Before the topsoil was removed five test pits was dug. During sieving small pieces of flint, quartz, burnt bones and ceramic was taken care of. Highly fragmented pottery may indicate that there has been much activity in the area. Small pieces of chipped lithic materials are often associated with tool production. Burnt bones often indicate nutritional issues. Postholes, ceramics, lithic materials and burnt bones together suggest a range of activities on the site, such as tools production and food preparation. The archaeological investigation could not confirm that the postholes belonged to a house structure. Looking at the overall picture, it seems likely, however.

Innehåll

Sammanfattning.....	7
Inledning.....	8
Topografi och fornlämningsmiljö.....	9
Genomförande och resultat.....	11
Tolkning.....	12
Referenser.....	13
Tekniska och administrativa uppgifter.....	15
Bilagor.....	17

Karta över Kalmar län med undersökningsområdet markerat.

Sammanfattning

Under två dagar i september 2009 genomförde Kalmar läns museum en arkeologisk undersökning inom fastigheten Botestorp 1:1, ca 18 km norr om Oskarshamn. I samband med att väg E22 gjordes om till mötesfri väg på sträckan Fårbo - Nygård skulle en mindre väggkorsning vid Botestorp byggas om. Arbetsföretaget berörde delar av en sedan tidigare registrerad boplats (RAÄ 1846). I samband med projektet *Forn-tid i Oskarshamns* fältinventeringar ytplockades bortåt 200 bitar keramik och slaget stenmaterial i åkermarken (Dahlin 2004). Bland den tillvaratagna keramiken återfinns en skärva stridsyxekeramik.

Undersökningen berörde en ca 250 m² stor yta och låg inom tidigare plöjd mark. I fokus för arbetet låg den stolphålskoncentration som framkom vid förundersökningen. Innan matjorden i undersökningsområdet banades

bort grävdes tre m²-rutor och två ¼ m-rutor. Vid matjordssällningen tillvaratogs en mindre mängd brända ben, keramik, slaget stenmaterial och slagg. Utmärkande för samtliga fyndkategorier var att fynden närmast uteslutande utgjordes av mindre fragment. Efter matjordsavbaningen kunde den tidigare anläggningsbilden kompletteras med ett mindre antal nya anläggningar, vilka huvudsakligen utgjordes av svårdefinierade nedgrävningar.

Ser man till den samlade fyndbilden visar den på en rad olika aktiviteter i området, t ex redskapsproduktion och matlagning. Fyndmaterialet är svårdaterat, men det finns inget i keramiken eller det slagna stenmaterialet som motsäger en datering till neolitikum. Vid undersökningen gick det varken att bekräfta eller dementera att stolphålen utgjorde delar av en huskonstruktion, efter en sammantagen bedömning av lämningarna förefaller det dock sannolikt.

Inledning

I samband med att Vägverket bygger om väg E22, sträckan Fårbo – Nygård, till mötesfri väg byggdes en mindre vägkorsning vid Botestorp om. I augusti 2009 genomförde Kalmar läns museum en särskild arkeologisk undersökning på platsen (se fig 1). Syftet med undersökningen var att karakterisera och datera den stolphålskonstruktion som framkommit vid den arkeo-

logiska förundersökningen.

Efter förundersökningen kvarstod en mindre yta med rester efter en stolpburen struktur, möjligen en huskonstruktion. I området finns ett ytplockat lösfyndsmaterial som delvis dateras till neolitikum. Detta och anläggningarnas urlakade karaktär gjorde att stolphålen förmodades ha ett neolitiskt ursprung.

Fig 1. Undersökningsområdets lokalisering.

Topografi och fornlämningsmiljö

Området runt Oskarshamn skiljer sig från både Möre och Öland genom sin brutna topografi, något som framförallt är tydligt i de norra delarna av kommun där det finns en omfattande arkipelag utanför kusten. Topografiskt liknar Misterhultsområdet det sprickdalslandskap som återfinns i området runt Västervik.

Strandlinjeförskjutningen i Oskarshamn-området är påtaglig och den högsta kustlinjen (HK) återfinns runt 110 möh. *Ancylus*- och littorinatransgressionerna återfinns på lägre nivåer, 25-23 respektive 18-20 möh (Svedberg 1988; Påsse 2001; Björck & Svensson 1998; Svensson 2001).

Berggrunden i området utgörs till stora delar av granit med inslag av bl a porfyr och hällflinta (Antal 1998). Genom kommunen löper ett flertal rullstensåsar i nordvästlig-sydostlig riktning. Den odlingsbara jorden är huvudsakligen koncentrerad till områdets rullstensåsar och de partier av landskapet där finare fraktioner har sedimenterats. Innanför kusten består landskapet av kuperad morän med många sjöar och vattendrag. Mellan Mönsterås och Oskarshamn mynnar Emån, ett av sydöstra Sveriges största vattendrag. Emån och andra vattendrag har fungerat som viktiga kommunikationslänkar mellan kust och inland. Landskapet i Oskarshamnstrakten kan delas in i tre zoner; skärgård, kust och inland. De tre zonerna har visat sig betydelsefulla för fornlämningarnas spridning.

I Riksantikvarieämbetes fornlämningsregister (FMIS) finns ett stort antal registrerade fornlämningslokaler i Oskarshamns kommun. En stor del ligger i Misterhults socken, som är en av Sveriges fornlämningsrikaste socknar. De registrerade lämningarna utgörs framförallt av gravar, varav många dateras till bronsålder. I de norra delarna av kommunen finns bronsåldersmiljöer som uppvisar en stor variation bland lämningarna. Ett mindre antal skeppsformade stensättningar är kända. I flera av miljöerna förekommer skålgropar.

Gravarnas spridning har ofta legat till grund för hur man tolkat landskapsutnyttjande och bosättningsmönster i området (se t ex Magnusson 1988; Widholm 1998; Widholm & Regnéll 2001). De tidigare analyserna av landskapsutnyttjandet har inte varit helt oproblematiska då kunskapen boplatserna varit bristfällig. För att öka kunskapen om regionens sten- och bronsåldersboplatser genomförde därför projektet *Fortid i Oskarshamns kommun* under åren 2002–2004 en specialinventering av kommunens tre socknar; Döderhult, Misterhult och Kristdala (Dahlin 2004, 2005). Projektet huvudsakliga syfte var att inventera och registrera spår efter sten- och bronsåldersbosättningar i området. Inventeringen genomfördes dels i fält dels genom studier av privata och museala samlingar. Inför inventeringen fanns ett 20-tal registrerade stenålderslokaler, de flesta i närheten av Oskarshamn. De då kända lokalerna da-

Fig 2. Stridsyxkeramik, funnen vid ytinventering av den nu undersökta ytan.

terades framförallt till mellanneolitikum, med tyngdpunkt i gropkeramisk tid. Efter projektet har antalet sten-/bronsåldersboplatser stigit till 168 och har efterhand kommit att öka ytterligare. I en sammanställning som gjordes efter projektet *Forntid i Oskarshamns kommun* slutförts visar att det finns stenålderslämningar från mellanmesolitikum fram till senneolitikum (Dahlin 2004).

Förhållandevis få arkeologiska undersökningar har genomförts i Oskarshamnsområdet under modern tid. En stor del av de undersökningar som utförts i området genomfördes under 1930-talet då lokaler som Humlekärrshult, Syréns hage och Klara fulings grotta grävdes (se Bagge 1936; Bellander 1935; Hansson 1937). Från undersökningarna finns rika fyndmaterial som dateras till mellanneolitikum.

En av de senaste större undersökningarna i Oskarshamnstrakten genomfördes 1977 vid Lilla Mark. Här undersöktes omfattande boplatlämningar i samband med att dåvarande riksväg 15 byggdes om. Vid undersökningen tillvaratogs ett stort fyndmaterial, av keramik och slagen sten, som huvudsakligen daterades till perioden senmesolitikum-senneolitikum (Callahan 1987; Svedberg 1988; Taffinder 1987). Fyndmaterialet framkom på tre olika

terrasser i en sydsluttning. Typologiska och radiometriska dateringar visar att de olika terrasserna är relativt oblandade kronologiskt. De 19 ¹⁴C-dateringar som genomfördes vid undersökningen fördelade sig över ett brett kronologiskt spektra, mellan senmesolitikum och tidig medeltid (Edenmo 2001).

I den närmaste omgivningen finns ett flertal registrerade fornlämningar. Framförallt rör det sig om gravar och boplatser. Huvuddelen av de registrerade boplatserna ligger i anslutning till områdets sjöar eller vattendrag. Ser man till de lämningar som antingen berörs direkt av exploateringen eller som ligger i omedelbar anslutning till exploateringen utgörs de av en boplat (raä 1846) och en möjligen två gravar (raä 1581:1 & 1877). I samband med den arkeologiska förundersökningen kunde endast en av gravarna identifieras (raä 1877).

- Raä 1581:1 utgörs av ett osäkert röse som är uppbyggt runt fem jordfasta block och mäter 11 meter i diameter och har en höjd på 1,6 m. Vid andragångsinventeringen var graven övermossad och störd i samband med ett äldre vägbygge. Graven skall ligga strax norr om undersökningsområdet

- Raä 1877 består av ett välbevarat runt röse, vilket mäter 7 meter i diameter och har en höjd av 1 meter. Kanterna är något utrasade. Graven ligger strax norr om undersökningsområdet.

- Raä 1846 utgörs av en boplat utan synlig avgränsning. Inom boplatområdet har det tillvaratagits ett relativt stort fyndmaterial som består av närmare 200 stenartefakter och en handfull keramikbitar (varav en skärva stridsyxkeramik se fig 2). Bland stenartefakterna märks 1 fragment av slipad flintyxa, 1 mikrospånkärna, 1 borrarpet av flinta, 3 spån av flinta och kvarts samt 89 avslag av flinta, kvarts och kvartsit. Fyndmaterialet från boplaten raä 1846 är förhållandevis stort och kan dateras till perioden mesolitikum-neolitikum. Inom boplaten har det även noterats skärvsten, sot och brända ben. Delar av boplaten ligger inom undersökningsområdet.

Genomförande och resultat

Den arkeologiska undersökningen inleddes med att fem provrutor undersöktes i matjorden, tre m²-rutor och två ¼-meterrutor). Syftet med rutorna var att se i vilken utsträckning matjorden var fyndförande. Vid rutgrävningen sållades all matjord samt den övre delen av den underliggande alven. Masktätheten på sållet var fyra millimeter. De undersökta rutorna för-lades i anslutning till stolphålskoncentrationen (se fig 3).

Vid sållningen fram kom ett begränsat fynd-material, om totalt 18 fyndposter (se bilaga 1). Fynden utgjordes av slaget stenmaterial, kera-mik, slagg och brända ben. En genomgående trend i det tillvaratagna fyndmaterialet är att det består av mindre fragment. Keramiken var mycket fragmentarisk och varken dekor el-ler käriform kunde noteras. Det framkomna stenmaterialet var blandat med avseende på råmaterial. Bland fynden finns både kristian-stadsflinta, senonflinta, kvarts, kvartsit och hälleflinta. Huvuddelen av stenmaterialet ut-gjordes av splitter och mindre avslag. I mate-rialet återfinns även en bipolär kärna i kvarts. Den bipolära kärnan och det finfragmenterade stenmaterialet pekar på att avslagsmaterialet troligen utgör lämningar efter en sen fas i re-duktionsprocessen.

Efter provrutorna undersökts banades mat-jorden bort från undersökningsområdet. Efter finrensning av ytan konstaterades fyra nya mörkfärgningar, vilka undersöktes, dokumen-terades och mättes in. Huvudparten av anlägg-

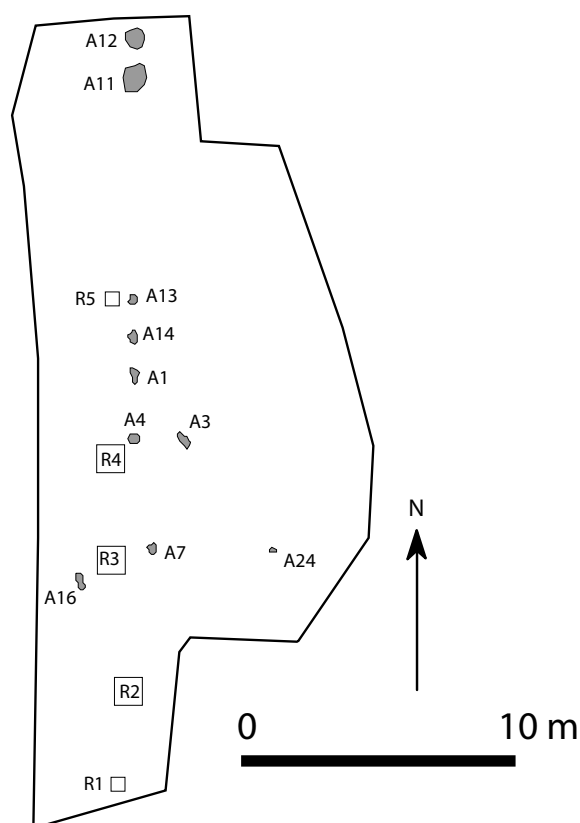

Fig 3. Undersökningsyta med de undersökta anläggningarnas och meterrutornas inbördesförhållande.

ningarna ligger i ett nordsydligt stråk. Bland de nyframkomna anläggningarna fanns ett pinn/stolphål resten utgjordes av gropar eller svår-definierade nedgrävningar och vilka var svåra att koppla funktionellt till stolpkonstruktionen (se fig 3).

Tolkning

De anläggningarna som framkom i samband med den särskilda undersökningen kunde varken bekräfta eller dementa tolkningen av stolpkoncentrationen som en huskonstruktion. Det antal stolphål som framkom vid förundersökningen kvarstår, fem säkra och lika många osäkra stolphål. Dimension på stolphålen som framkom är förhållandevis kläna vilket gör det svårt att se dem som lämningar efter de takbärande stolparna i en tvåskeppig konstruktion av mesulatyyp. Det skulle däremot kunna vara rester efter en lättare konstruktion eller rester efter en väggkonstruktion.

Ser man till det fyndmaterial som framkom vid undersökningen av rutorna i matjorden visar, trots den ringa mängden, det på en stor variation. Stenmaterialet är varierat med avseende på råmaterial och visar att bearbetningen omfattat ett flertal råämnen och noder. Det slagna stenmaterialet består av en bipolär kärna i kvarts samt ett flertal mindre splitter och avslag i bl a flinta. Stenmaterialets sammansättning pekar på att det härrör från ett sent skede i reduktionen. Varken tekniken eller stenmaterialet ger någon ledning om dess datering. Användandet av en bipolär reduktionsteknik

förekommer i området inom både mesolitiska och neolitiska kontexter (Callahan 1987).

Keramiken som framkom vid sällning var svårdaterad och utgjordes av små bitar där varken dekor eller käriform kunde identifieras. De brända benfragment som framkom var fåtaliga och små. Det fanns inget i de undersökta anläggningarna som gör det troligt att de härrör från skadade eller sönderplöjda gravar. De brända benen utgörs troligast av måltidsrester.

Den samlade bedömningen av det framkomna fyndmaterialet ger ett i vissa avseenden enhetligt intryck. Fyndmaterialet är finfragmenterat och det finns inget material som dominerar över de andra. Fragmenteringsgraden på keramiken och de brända benen kan vara en effekt av att det legat inom yta där det förekommit frekventa aktiviteter. Trots att fyndmaterialet är antalsmässigt begränsat visar det på förekomsten av en rad olika aktiviteter; stensmide, keramikhantering och matlagning. En rad aktiviteter som är boplotsrelaterade. Det går inte att avgöra om de dokumenterade stolphålen utgör rester efter en huskonstruktion men tolkningen styrks med ledning av det övriga fyndmaterialet.

Referenser

- Antal Lundin, I. 1998. *Översiktsstudie av Kalmar län: geologiska förutsättningar; sammanställning och slutsatser*: Michael Stephens och Rune Johansson. Svensk kärnbränslehantering rapport 98:24. Stockholm.
- Bagge, A. 1936. Stenåldersboplatsen vid Humlekärrshult, Oskarshamn. *Kalmar län 1936*. Årsbok för kulturhistoria och hembygdsvård. Årgång 60. Kalmar
- Björck, S. & Svensson, N-O. 1998. *Östersjön och Västerhavets utveckling. Berg och Jord, Sveriges nationalatlas*. Red Freden, Kurt. Höganäs.
- Callahan, E. 1987. *An evaluation of the lithic technology in Middle Sweden during the Mesolithic and Neolithic*. Uppsala: Societas archaeologica Upsaliensis. Aun nr 8.
- Dahlin, M. 2004a. *Fåror i forntidens spår; en studie av sten- och bronsålderns bosättningsmönster med utgångspunkt från specialinventeringen av Misterhults och Döderhults socknar i Oskarshamns kommun*. FOK – Rapport 2004:1
- Dahlin, M. 2005. *Mellan åsar och vattendrag: En studie av sten- och Bronsålderns bosättningsmönster med utgångspunkt från specialinventeringen av Kristdala församling i Oskarshamns kommun*. Oskarshamn: Forntid i Oskarshamn kommun. FOK – rapport 2005:1.
- Dahlin, M. 2008. Låt gravarna berätta!: Några nygamla bronsåldersgravar i södra Tjust. *Urminne, tidskrift för arkeologi i sydöstra Sverige* 2008/7. sid 23-34.
- Edenmo, R. 2001. Stenåldersboplatsen Lilla Mark under 4000 år: Bosättningsmönster, utbytessystem och neolitiseri ng i östra Småland. *Övre Grundsjön, Vojmsjön och Lilla Mark*. Rapport över arkeologiska undersökningar. Projekt uppdragsarkeologi. 31-68. Stockholm: Riksantikvarieämbetet.
- Hansson, H. 1937. Syréns hage, Oskarshamn, Småland. Opublicerad rapport ATA Dnr 0938/37.
- Pässe, T. 2001. *An empirical model of glacio-isostatic movements and shorelevel displacement in Fennoscandia*. Sveriges geologiska undersökningar.
- Svedberg, Å. 1988. Lilla Mark – en stenåldersboplats. *Fornminnen i en kustbygd*. Red Rönnbäck, Lars. 32-63. Oskarshamn.
- Svensson, N-O. 2001. Strandlinjer och strandlinjeförskjutning i Möre. *Möre – historien om ett småland*. E22 - projektet. 73-110. Kalmar: Kalmar läns museum.
- Taffinder, J. 1987. The selection of lithic raw materials. *Tor* 21, 57–77.
- Widholm, D. 1998. *Rösen, Ristningar och Riter*. Lund.
- Widholm, D. & Regnéll, J. 2001. Grave monuments and landscape in South-Eastern Sweden. *Lund Archaeological Review* 7, 29–49.
- Åberg, N. 1923. *Kalmar läns förhistoria*. Kalmar.

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr: 431-633-09

Kalmar läns museums dnr: 33-225-09

Projektnummer KLM: 09/45

Uppdragsgivare: Vägverket Region Sydöst, Box 513, 37123 Karlskrona

Landskap: Småland

Kommun: Oskarshamn

Socken: Misterhult

Fastighet: Botestorp 1:1

Fornlämningsnr: 1846

Ekonomisk karta: Plittorp 6G 3i

X koordinat: 6365782

Y koordinat: 1540645

M ö h: 30-35

Fältarbetstid: 3-4/9 2009

Antal arbetsdagar: 3

Maskintid: 2,45 timmar

Personal: Kenneth Alexandersson, Nicholas Nilsson

Foto, Du nr: Du 162

Fynd nr: KLM 44426:1-18

Fynd: Fynden finns registrerade i en för ändamålet upprättad Microsoft Access-databas och förvaras i väntan på fyndfördelning i Kalmar läns museums magasin under respektive KLM-nummer.

Analyser: -

Dokumentation: All dokumentation förvaras på KLM.

Inmätning: Undersökningen mättes in med totalstation med GPS-utsatta koordinater. Höjdangivelser och koordinater i rikets koordinat-system RT90 2,5 gon V och RH70.

Bilagor

Bilaga 1. Fyndlista

Bilaga 2. Anläggningar

Bilaga 1.

Fyndlista

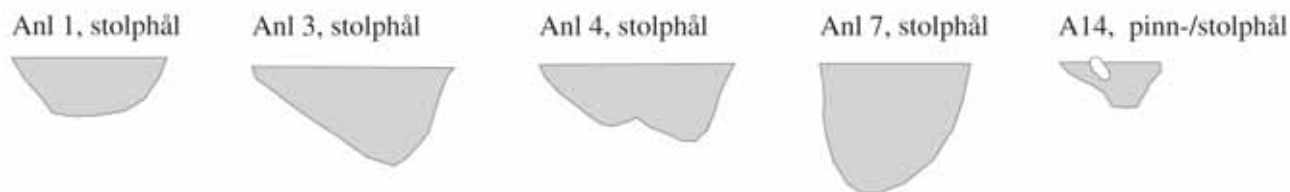
KLM 44426:1-18

Småland
Misterhult sn
Botestorp 1:1
Fornl nr: 1846
Arkeologisk undersökning

F nr	Ruta	Anl	Material	Sakord	Typ	Ant	Vikt (g)
1	1		Keramik			1	0,9
2	1		Kvartsit	Splitter		1	0,1
3	1		Ben	Bränt ben		1	0,1
4	2		Slagg	Slagg		1	4,6
5	2		Keramik	Kärl		1	0,5
6	2		Hälleflinta	Avslag		1	0,3
7	2		Kristianstadsflinta	Splitter		1	0,2
8	2		Sydsandinavisk flinta	Splitter		1	0,1
9	3		Kvarts	Kärna	Bipolär	1	1,6
10	3		Kvarts	Avslag		1	1,1
11	3		Slagg	Slagg		1	1,3
12	3		Ben	Bränt ben		1	0,1
13	3		Sydsandinavisk flinta	Splitter		1	0,1
14	4		Keramik	Kärl		1	0,5
15	4		kvartsit	Avslag		1	0,7
16	4		Ben	Bränt ben		1	0,1
17	5		Keramik	Kärl		2	0,6
18	5		Kvarts	Splitter		2	0,1

Bilaga 2.

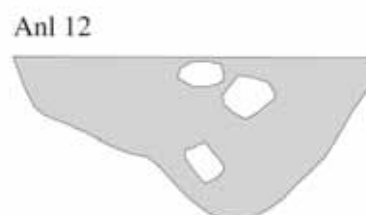
Nedan återfinns profildokumentation från de mörkfärgningar som efter undersökningen tolkades som förhistoriska anläggningar. Samtliga med profilen mot norr.

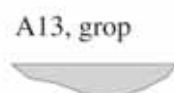
Fyllningen i stolphålen utgjordes av ljust brungrå till brungrå humös något sotig mo. Övergången till alven var diffus och urvattnad.

1 brungrå humös mo, enstaka skörbrända stenar
2 mellerad fyllning (brun - mörkbrun), skörbränd sten
I anläggningen framkom både brända och obrända ben samt tandfragment

Brun humös mo, både skörbränd och icke skörbränd sten

Ljust brungrå mo

Fyllning av brungrå sotig och humös mo, enstaka större kolstänk.

Grå något siltig mo

Adress

Box 104, S-391 21 Kalmar

Telefon

0480-45 13 00

Fax

0480-45 13 65

E-post

info@kalmarlansmuseum.se